

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy Pavla Rychetského a soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyka, Josefa Fialy, Jana Filipa, Jaromíra Jirsy, Tomáše Lichovníka, Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Pavla Šámala, Kateřiny Šimáčkové, Vojtěcha Šimíčka, Milady Tomkové (soudkyně zpravodajky) a Jiřího Zemánka o návrhu **Krajského soudu v Praze** na zrušení části § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve slovech „a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva“, za účasti **Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky** a **Senátu Parlamentu České republiky**, jako účastníků řízení, takto:

Návrh se zamítá.

Odůvodnění

I.

Předmět řízení

1. Ústavnímu soudu byl dne 24. 3. 2020 doručen návrh Krajského soudu v Praze na zrušení § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve slovech „a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva“. Navrhovatel tento návrh podal podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) poté, co v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěl k názoru, že napadená část zákona o mezinárodním právu soukromém je v rozporu s čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále také „Listina“) a neumožňuje aplikovat čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

2. Navrhovatel vede pod sp. zn. 17 Co 73/2020 řízení o odvolání proti rozsudku Okresního soudu v Nymburce č. j. 5 C 407/2019-19 ze dne 31. 1. 2020. Tímto rozsudkem byl zamítnut návrh dvou registrovaných partnerů (občana České republiky a občana Trinidadu a Tobaga) na uznání rozhodnutí Vrchního soudu státu New Jersey, Spojené státy americké, jímž mimo jiné dotyční registrovaní partneři osvojili dvě nezletilé děti (občany Spojených států amerických). Dle okresního soudu totiž nebyla splněna jedna z podmínek uznání dle § 63 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém, konkrétně že by osvojení bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva, neboť český právní řád společné osvojení dítěte registrovanými partnery neumožňuje.

II.

Argumentace navrhovatele

3. Navrhovatel uvádí, že po posouzení procesního postupu, listinných důkazů i dotčené právní úpravy dal okresnímu soudu za pravdu v tom, že § 63 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém ve spojení s § 800 občanského zákoníku brání uznání cizozemského rozhodnutí o společném osvojení nezletilých dětí registrovanými partnery. Dle navrhovatele je tak již „v rovině legislativy“ zabráněno uznání cizozemského rozhodnutí o společném osvojení nezletilých dětí jakýmkoliv nesezdaným párem.

4. Jak dále navrhovatel poznamenává, respektuje úpravu přijatou v § 800 občanského zákoníku, která je výsledkem společenské diskuse o společném osvojení nezletilých dětí párem osob stejného pohlaví nebo nesezdaným smíšeným párem a která na území České republiky takové osvojení vylučuje. Avšak v situaci, kdy o takovém osvojení bylo rozhodnuto v cizině, brání dle navrhovatele napadená úprava soudu při rozhodování o uznání rozhodnutí o osvojení zohlednit nejlepší zájem dětí, které v takto vzniklé rodině žijí a mají rodinnou vazbu na území České republiky, na němž se často zdržují. Tím údajně dochází k porušení čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

5. Napadená úprava je podle navrhovatele též v rozporu s čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny, neboť neumožňuje soudu poskytnout ochranu rodinnému životu osvojitelů a osvojenců, kteří mají oprávněný zájem na řešení právního postavení této rodiny a jejích členů na území České republiky, ke které mají vazbu prostřednictvím státního občanství jednoho z osvojitelů.

6. Navrhovatel dovozuje, že napadená úprava má zabránit případům, kdy k adopci v cizině dojde s úmyslem obejít českou právní úpravu. Dopadá však i na případy, kdy k osvojení v cizině českým občanem dojde bez takového úmyslu s cílem právně přípustným způsobem založit rodinu a žít s ní ve státě, kde je tento způsob osvojení legální. Odepřít uznání rozhodnutí o osvojení pro obcházení zákona by přitom dle navrhovatele bylo možné i po zrušení napadené části § 63 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém, neboť by nadále platila výhrada veřejného pořádku.

7. Ve shodě s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3226/16 ze dne 29. 6. 2017 navrhovatel dále uvádí, že vyhovění posuzovanému návrhu by nevedlo k „plošnému umožnění rodičovství dvou osob stejného pohlaví, tím méně ke společnému osvojení homosexuálními páry“, neboť jde toliko o to, zda v České republice bude uznána faktická a právní realita.

III.

Průběh řízení před Ústavním soudem

8. Ústavní soud vyzval Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky a Senát Parlamentu České republiky jako účastníky řízení k vyjádření k návrhu.

9. Poslanecká sněmovna ve vyjádření podepsaném jejím předsedou Radkem Vondráčkem shrnula průběh legislativního procesu, který vedl k přijetí zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, přičemž konstatovala, že s návrhem zákona vyslovila ústavně předepsaným postupem souhlas a zákon byl podepsán příslušnými ústavními činiteli a vyhlášen ve Sbírce zákonů České republiky.

10. Senát ve vyjádření podepsaném jeho předsedou Milošem Vystrčillem uvedl, že napadená část § 63 odst. 1 tvoří v nezměněné podobě součást zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, od samého počátku, přičemž ani zbývající část § 63 nebyla nikdy novelizována. Senát dále popsal legislativní proces vedoucí k přijetí zákona se závěrem, že návrh zákona byl Senátem přijat v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

11. V souladu s § 69 odst. 2 a 3 zákona o Ústavním soudu byl návrh zaslán vládě České republiky a veřejnému ochránci práv s tím, že mohou do řízení vstoupit v postavení vedlejších účastníků. Vláda i veřejný ochránce práv nicméně sdělili, že do řízení nevstoupí.

12. Ústavní soud si podle § 49 odst. 1 zákona o Ústavním soudu vyžádal vyjádření Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který se však k návrhu ve stanovené lhůtě nevyjádřil.

13. Ústavní soud neočekával od ústního jednání další objasnění věci, proto od něj dle § 44 zákona o Ústavním soudu upustil.

14. Soudcem zpravodajem v posuzované věci byl původně v souladu s platným rozvrhem práce určen Pavel Šámal. Poté, co nebyl jeho návrh nálezu na neveřejném jednání pléna přijat, určil předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský podle § 55 zákona o Ústavním soudu jako soudkyni zpravodajku Miladu Tomkovou.

IV.

Dikce napadeného ustanovení

15. Ustanovení § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, zní (napadená část je vyznačena tučně):

„Jestliže v době osvojení byl osvojitel, některý z osvojitelů nebo osvojenec státním občanem České republiky, uznávají se cizí rozhodnutí o osvojení v České republice, jestliže se to nepřičí veřejnému pořádku a nebrání tomu výlučná pravomoc českých soudů a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva. Pro řízení o uznání platí ustanovení § 16 odst. 2.“

V.

Předpoklady meritorního posouzení návrhu

16. Ústavní soud je příslušný k projednání předmětného návrhu, který byl podán k tomu oprávněným navrhovatelem dle § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu. Návrh je přípustný a splňuje všechny zákonem stanovené náležitosti.

VI.

Přezkum procedury přijetí napadeného ustanovení

17. Ústavní soud se nejdříve zabýval otázkou, zda napadené ustanovení bylo přijato a vydáno ústavně konformním způsobem a v mezích Ústavou stanovené kompetence.

18. Z příslušných sněmovních tisků, údajů o průběhu hlasování a vyjádření komor Parlamentu plyne, že návrh zákona Poslanecká sněmovna řádně schválila na své schůzi konané dne 9. 11. 2011 (usnesení č. 840). Senát poté na své schůzi konané dne 25. 1. 2012 návrh zákona schválil ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou (usnesení č. 491). Prezident republiky návrh zákona podepsal dne 13. 2. 2012 a po podpisu předsedou vlády byl zákon vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 35 pod č. 91/2012 Sb. Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v jehož § 63 odst. 1 je obsažena část napadená posuzovaným návrhem, byl tedy přijat ústavně předepsaným postupem, podepsán příslušnými ústavními činiteli a řádně vyhlášen.

VII.

Posouzení ústavnosti napadeného ustanovení

19. Ustanovení § 63 odst. 1 zákona o mezinárodním právu soukromém upravuje podmínky uznání cizího rozhodnutí o osvojení, pokud byl v době osvojení některý z osvojitelů nebo osvojenec státním občanem České republiky. Návrh směřuje proti té části uvedeného ustanovení, která jako jednu z podmínek uznatelnosti cizího rozhodnutí o osvojení stanoví přípustnost osvojení podle hmotněprávních ustanovení českého práva. Uznat lze tudíž pouze takové cizí rozhodnutí, které by mohl vydat český soud, aplikovali by § 794 a násl. občanského zákoníku. Relevantní z hlediska věci, z níž vzešel posuzovaný návrh, je pak zejména § 800 občanského zákoníku, podle kterého se osvojiteli mohou stát manželé nebo jeden z manželů, přičemž výjimečně může osvojit i jiná osoba.

20. Ze skutečnosti, že krajský soud předložil Ústavnímu soudu návrh na zrušení části zákona o mezinárodním právu soukromém, nikoli občanského zákoníku, je patrné – a navrhovatel to výslovně připouští – že v samotném neumožnění osvojení dítěte (společně) registrovanými partnery neústavnost nespátřuje. Podstatou posuzovaného návrhu je tedy úvaha, že ústavnímu pořádku odporuje (s výjimkou výhrady veřejného pořádku a výlučné pravomoci soudů České republiky) požadavek trvat na respektování vlastních pravidel pro osvojování i při rozhodování o uznání cizozemského rozhodnutí, kde byl osvojitelem občan České republiky. Takový názor Ústavní soud nesdílí.

21. Česká republika je svrchovaný stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy), zdrojem jehož veškeré moci je lid, který ji vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní (čl. 2 odst. 1 Ústavy), případně přímo (čl. 2 odst. 2 Ústavy). Jedním z definičních znaků a základních projevů svrchovanosti státu je přitom výkon jurisdikce ve vztahu k událostem a osobám na svém výsostném území [viz rozsudek Mezinárodního soudního dvora ve věci jurisdikčních imunit (Německo proti Itálii) ze dne 3. 3. 2012, odst. 57]. Z této jurisdikce existují výjimky, které nicméně typicky mívají svůj původ v suverenitě jiného státu, resp. v zásadě svrchované rovnosti států.

22. Je pravda, že celá řada činností ve vnějším světě má určitý přeshraniční, mezinárodní prvek, na což se Česká republika rozhodla reagovat mezinárodními smlouvami i vnitrostátním právem mimo jiné tak, že umožňuje či přikazuje českým soudům za určitých okolností aplikovat v těchto věcech právo cizího státu, případně právě tak, že dokonce umožňuje uznat rozhodnutí orgánu cizího státu a přiznat mu tím na svém území v zásadě stejné účinky, jako by šlo o rozhodnutí vydané českými orgány veřejné moci.

23. To, zda Česká republika uznání rozhodnutí orgánu cizího státu vůbec umožňuje, za jakých podmínek a jakým způsobem, závisí na celé řadě faktorů. Z formálního hlediska

může hrát roli povaha práv a povinností, o nichž bylo předmětným aktem rozhodnuto, státní příslušnost dotčených osob či to, v jakém státě byl akt vydán. Materiálně mohou tato kritéria mít svůj původ krom jiného také v tom, jaký význam stát určitým právům a povinnostem přikládá, případně v kulturní a právní blízkosti jednotlivých států či v možnosti vyjednat s nimi reciproční podmínky. Výsledkem je, že některá cizozemská rozhodnutí jsou uznávána v podstatě automaticky, jiná podléhají zvláštnímu uznávacímu řízení a některá uznat nelze vůbec. I na rozhodnutí, jejichž uznání se typově připouští, může přitom stát (nezaváže-li se smluvně jinak) pro účely uznání klást určité požadavky jako např. soulad s českým veřejným pořádkem nebo, jak je tomu v nyní posuzovaném případě, soulad s „hmotněprávními ustanoveními českého práva“ (který ostatně může s požadavkem na soulad s veřejným pořádkem často splývat).

24. Podmínka plynoucí z napadeného ustanovení, tedy soulad s hmotněprávními ustanoveními českého práva, je ve své podstatě kompromisním řešením, jež sice umožňuje přiznat vnitrostátní účinky cizozemskému rozhodnutí týkajícímu se i českých občanů, kterým si však český zákonodárce rozhodl ponechat slovo ohledně toho, kdo a za jakých podmínek může být v České republice při absenci specifické mezinárodní smlouvy považován za osvojitele. Nejde tak o nic jiného než o typický projev suverenity České republiky na vlastním území v podobě nepřiznání primátu vnitrostátního práva cizího státu nad právem českým. Ústavní pořádek neobsahuje nic, čím by zákonodárce v tomto směru omezoval. Zejména rozhodnutím vnitrostátních orgánů cizích států nepřiznává žádné speciální postavení v tom směru, že by přikazoval přiznat jim stejné účinky, jako by šlo o rozhodnutí orgánů českých, ačkoli by taková rozhodnutí v České republice vůbec ani nemohla být vydána. Tak výrazné omezení vlastního zákonodárce ve prospěch zákonodárce cizího by přitom v ústavním pořádku muselo být stanoveno explicitně a jednoznačně.

25. Argumentuje-li navrhovatel čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, Ústavní soud připomíná, že již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/15 ze dne 19. 11. 2015 uvedl, že český právní řád poskytuje speciální status institutu manželství, a to i pro účely osvojování. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016 k tomu dodal, že neexistuje základní právo na osvojení dítěte a negativním rozhodnutím ve věci osvojení nemůže být porušeno ani právo na rodinný život. Jak Ústavní soud dále uvedl, ze zákonné úpravy je patrné, že zákonodárce v otázce osvojování preferuje manželský vztah, stanoví-li, že osvojiteli se mohou stát manželé, resp. jeden z manželů, výjimečně jiné osoby, což Ústavní soud označil za ústavně konformní a odpovídající mezinárodním závazkům České republiky. Na tomto závěru Ústavní soud setrvává i nadále, přičemž opětovně poznamenává, že napadená úprava neklade na uznání cizozemských rozhodnutí vyšší nároky, než jsou kladeny na samotná osvojení podle českého práva.

26. Proto není namístě ani navrhovatelova argumentace nezbytností uznat takřka za každou cenu „faktickou“ životní realitu. Možnost či nemožnost uznat „faktickou“ životní realitu (umožněním osvojit či uznáním osvojení) totiž plyne přímo z úpravy v občanském zákoníku. Ustanovení § 800 občanského zákoníku neumožňuje společné osvojení registrovanými partnery, ať je faktická realita jejich života jakákoli (přičemž i navrhovatel tuto skutečnost shledává ústavně konformní). Nyní napadené ustanovení v tomto ohledu vůbec nic nemění, pouze stanoví, že stejná pravidla platí i pro uznání cizozemského osvojení, tedy že „faktická realita“ života v cizím státě nenabývá oproti téže realitě v České republice žádného speciálního významu. Ústavnímu soudu není zřejmé, proč by faktická realita života v zahraničí musela mít vyšší hodnotu než faktická realita života na území České republiky.

27. Smyslem a jediným relevantním důsledkem nyní napadené úpravy je, že v určitých případech nastává nemožnost uznání reality „právní“ ve smyslu reality vnitrostátního práva jiného státu. Jak už ovšem bylo řečeno, ústavní pořádek vnitrostátnímu právu cizích států, není-li smluvně ujednáno jinak, v tomto ohledu žádné zvláštní výsady na území České republiky nepřiznává. Smí-li zákonodárce stanovit pravidla pro osvojování, zásadně také může bránit tomu, aby tato pravidla byla „obcházena“ prostřednictvím zahraniční právní úpravy, tedy osvojováním českých občanů či českými občany v jiném státě (a to obcházena nikoli pouze účelově, nýbrž např. i v důsledku toho, že případní osvojitelé v zahraničí nějakou dobu žijí).

28. Současně je vhodné zdůraznit, že napadené ustanovení sice brání uznání cizího rozhodnutí o osvojení, tedy tomu, aby takovému rozhodnutí byly přiznány účinky, jako by šlo o rozhodnutí českého orgánu veřejné moci, to však neznamená, že by stát do života dětí či registrovaných partnerů, kteří je dle práva cizího státu osvojili, jakkoli aktivně zasahoval (srov. obdobně bod 35 nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/15). Stejně tak koneckonců stát nezasahuje do života celé řady rodin, které Českou republiku navštěvují, aniž by si jejich členové nechávali své vzájemné vztahy u českých orgánů jakýmkoli způsobem stvrdit. Jinak řečeno, napadené ustanovení brání v některých případech tomu „přetavit“ realitu vnitrostátního práva jiného státu v realitu práva českého, to ovšem neznamená, že by tato realita nebyla v každodenním životě reflektována. Z návrhu krajského soudu se ostatně podává, že děti, o jejichž osvojení ve věci, z níž vzešel posuzovaný návrh, jde, mají již třináct let a Českou republiku pravidelně navštěvují na Vánoce, Velikonoce i během letní dovolené. Z návrhu ani z příloženého spisu krajského soudu se nejeví, že by za celou tu dobu došlo k jakýmkoli problémům plynoucím z toho, že rozhodnutí soudu státu New Jersey o osvojení nebylo v České republice uznáno. Jde-li o případné budoucí důsledky neuznání osvojení, ze spisu krajského soudu je patrné, že jde vesměs o hypotetické obavy ekonomické povahy.

29. Ústavnímu soudu je známo, že Evropský soud pro lidská práva (podle kterého pod rodinný život dle čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod spadají i faktické vztahy mezi osobami, které jsou dlouhodobé a stálé, aniž by formálně šlo o vztahy příbuzenské nebo o manželství či o vztahy formálně státem uznané) považuje v některých případech za relevantní i to, zda byl faktický rodinný život také právně uznán (viz např. rozsudek velkého senátu ve věci X a další proti Rakousku ze dne 19. 2. 2013 č. 19010/07, § 145). Zároveň však Ústavní soud podotýká, že Evropský soud pro lidská práva dosud neshledal, že by neuznání cizozemského rozhodnutí o společném osvojení registrovanými partnery bylo v rozporu s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

30. Otázkou uznání osvojení se Evropský soud pro lidská práva zabýval v řadě případů, porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod však shledal pouze v případech s podstatně odlišným právním i skutkovým základem. Tak např. ve věci Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku (rozsudek ze dne 28. 6. 2007 č. 76240/01) sice shledal porušení čl. 8 a čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod v neuznání rozhodnutí o osvojení v cizím státě, šlo ovšem o případ osvojení jednou osobou (což Evropský soud pro lidská práva považoval za významné z hlediska celoevropského konsenzu na připuštění tohoto typu osvojení) za situace, kdy lucemburské soudy bez odůvodnění změnily svou dosavadní praxi. Ve věcech Mennesson proti Francii (rozsudek ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11) a Labassee proti Francii (rozsudek ze dne 26. 6. 2014 č. 65941/11) šlo o manželské páry, které si pořídily děti cestou náhradního mateřství v jiném státě, přičemž Evropský soud pro lidská práva

založil svůj závěr o porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod na tom, že Francie neuznala ani vztah mezi dětmi a biologickým rodičem. Opět nejde o případy, jejichž závěry by mohly být použitelné pro nyní posuzovanou věc.

31. Evropský soud pro lidská práva tedy ve vztahu k uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení dosud řešil spíše určité specifické případy, v nichž nastaly okolnosti, které ve svém souhrnu dle jeho názoru vedly k porušení práv garantovaných Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. To koneckonců odpovídá jeho přístupu k osvojování jako takovému, neboť ustáleně uvádí, že neexistuje žádné obecné právo stát se rodičem nebo počít dítě, přičemž právo stát se rodičem nelze dovodit ani z čl. 8, ani z čl. 12 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Dovodit z nich pak nelze ani žádné obecné právo na to stát se osvojitelem, a nelze tedy dovozovat žádnou povinnost státu umožnit přístup k osvojení (viz např. rozsudek ve věci Pini a ostatní proti Rumunsku ze dne 22. 6. 2004 č. 78028/01 a 78030/01, § 140).

32. Ústavní soud nemůže vyloučit, že se náhled Evropského soudu pro lidská práva na některé otázky v budoucnu změní, resp. vyvine. Již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/15 (bod 36) se nicméně Ústavní soud přihlásil k názoru, že ke změně institutů, které se dotýkají rodiny, manželství či vztahů mezi dospělými a dětmi, je lépe než evropský soudce předurčen národní zákonodárce. Na tomto postoji nehodlá nic měnit ani nyní, přičemž nemíní vývoj judikatury Evropského soudu pro lidská práva předbíhat. Zákonodárce je totiž k řešení takových otázek, jakými jsou základní věci člověka jako biologického druhu, jeho života a jeho vztahů, tedy otázek rodiny, rodičovství a manželství, předurčen nejen lépe než Evropský soud pro lidská práva, nýbrž i než Ústavní soud samotný.

33. Právě uvedené platí i pro věci s mezinárodním prvkem. Je-li přitom v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 10/15 k případné změně institutů, které se dotýkají rodiny, manželství a vztahů mezi dospělými a dětmi, předurčen „národní zákonodárce“, je tím na území a u osob pod jurisdikcí České republiky samozřejmě myšlen zákonodárce český, nikoli zákonodárce cizího státu. Každý stát má svou vlastní historii, kulturu i tempo a směr společenského vývoje. Každý stát má proto i vlastní právní řád, který tyto jedinečnosti reflektuje.

34. Pravidla pro osvojení, resp. uznávání cizozemských rozhodnutí o osvojení jsou pro svůj význam z hlediska života dospělých osob i dětí pravidelně předmětem mezinárodních smluv, a to jak tzv. smluv harmonizačních (majících za cíl pokud možno sjednocovat právní úpravu na určité žádoucí úrovni), tak koordinačních, tedy upravujících postupy státních orgánů při osvojování dětí z a do ciziny. Pamatuje na to i zákon o mezinárodním právu soukromém (§ 2). Zmínit lze v této souvislosti zejména Českou republikou ratifikovanou Úmluvu o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení, publikovanou sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 43/2000 Sb. m. s. (viz především čl. 23 a násl.), která se ovšem dle svého čl. 2 vztahuje také pouze na dále specifikované osvojování manželi nebo jednou osobou (což je koneckonců plně v souladu s taktéž ratifikovanou Úmluvou o osvojení dětí, publikovanou sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 132/2000 Sb. m. s., podle níž „*zákon bude povolovat osvojení dítěte pouze v případech, že se jedná buď o dvě osoby, žijící v manželském svazku, bez ohledu na to, zda osvojují současně anebo následně, anebo o osobu jedinou*“). Osvojení s mezinárodním prvkem, které se uskuteční mimo mezinárodněprávní smluvní rámec, ovšem pochopitelně nemusí požívat stejné právní ochrany jako osvojení realizované podle pravidel těchto smluv.

35. V souvislosti s mezinárodními smlouvami navrhovatel v rámci své argumentace opakovaně poukazuje i na čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a namítá, že napadená úprava soudu neumožňuje v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení zkoumat a zohlednit nejlepší zájem dítěte. Lze poznamenat, že navrhovatelova argumentace je v tomto ohledu vnitřně poněkud rozporná, neboť navrhovatel – jak již bylo řečeno – zároveň „plně respektuje“ úpravu přijatou v § 800 občanského zákoníku, která je slovy navrhovatele „*výsledkem společenské diskuse o společném osvojení nezletilých dětí párem osob stejného pohlaví nebo nesezdaným smíšeným párem*“. V duchu této argumentace ovšem § 800 občanského zákoníku „omezuje“ soud v možnostech zohlednit nejlepší zájem dítěte při rozhodování o osvojení úplně stejně, jako to činí nyní napadená úprava při rozhodování o uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení.

36. Zejména však se Ústavní soud prakticky totožným argumentem zabýval již ve výše zmiňovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 10/15, jímž zamítl návrh na vyslovení neústavnosti § 72 odst. 1 věty první zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který spočíval právě i na argumentaci, že „*napadené ustanovení zákona neumožňuje individuálně posoudit nejlepší zájem dítěte*“ (viz bod 29 citovaného nálezu). Na svém závěru, že tento dopad právní úpravy nezpůsobuje její neústavnost, Ústavní soud ani v nynější věci neshledává důvod nic měnit. Postačí přitom dodat následující.

37. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí (podobný požadavek přímo ve vztahu k rozhodování o osvojování je uveden v čl. 21 Úmluvy o právech dítěte). Zájem dítěte ovšem pochopitelně nemusí být hlediskem jediným či vždy a za každé situace rozhodujícím. Činnost orgánů státu tedy není automaticky v rozporu s předmětným ustanovením jen kvůli tomu, že její výsledek nakonec musel ustoupit jiné hodnotě, či z důvodu neshody na tom, co oním nejlepším zájmem skutečně je. Čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte pak není možné interpretovat tak, že by měl vést k výhradní pravomoci soudů rozhodovat veškeré věci prizmatem nejlepšího zájmu dítěte, aniž by zákonodárce mohl tomuto rozhodování stanovit určité hranice. Nelze koneckonců přehlížet, že apel čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte míří výslovně i na zákonodárny orgány, z nichž nečiní ve věcech týkajících se dětí jen jakési orgány poradní. Stejně tak nelze přehlížet, že čl. 21 Úmluvy o právech dítěte výslovně stanoví, že o osvojování musí být rozhodováno v souladu se zákonem. Zákonodárce i nadále může ve věcech týkajících se dětí stanovit obecně závazná pravidla včetně těch, od kterých se soud nemůže odchýlit. Platí nicméně, že při jejich přijímání musí mít nejlepší zájem dětí na paměti. Stejně tak jej musí mít na paměti soud, který v mezích zákona rozhoduje individuální případ, čímž zcela naplní i požadavky čl. 36 odst. 1 Listiny.

VIII. Závěr

38. Z uvedených důvodů Ústavní soud návrh podle § 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu zamítl.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 15. prosince 2020

Pavel Rychetský v. r.
předseda Ústavního soudu

Za správnost vyhotovení: Michaela Vrbová

Odlišné stanovisko soudců Pavla Šámala, Kateřiny Šimáčkové a Vojtěcha Šimíčka k výroku a odůvodnění nálezu sp. zn. Pl. ÚS 6/20

1. Nesouhlasíme s většinou pléna, která zamítla návrh Krajského soudu v Praze na zrušení § 63 odst. 1 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „zákon o mezinárodním právu soukromém“ či „ZMPS“), ve slovech „a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva“. Ústavní soud měl podle našeho názoru tuto část ustanovení § 63 odst. 1 ZMPS zrušit. Proto uplatňujeme podle ustanovení § 14 zákona o Ústavním soudu odlišné stanovisko. Názor většiny v zamítavém nálezu je založen zejména na argumentaci, že Česká republika je svrchovaný stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy), zdrojem jehož veškeré moci je lid, který ji vykonává prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní (čl. 2 odst. 1 Ústavy), případně přímo (čl. 2 odst. 2 Ústavy), a proto je především na zákonodárci, aby na základě proběhlé společenské diskuse stanovil podmínky pro osvojení, jakož i podmínky pro uznání cizích rozhodnutí o osvojení v České republice. V té souvislosti většina poukázala na nález sp. zn. Pl. ÚS 10/15, podle kterého český právní řád poskytuje speciální status institutu manželství, a to i pro účely osvojování. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 k tomu Ústavní soud dodal, že neexistuje základní právo na osvojení dítěte a negativním rozhodnutím ve věci osvojení nemůže být porušeno ani právo na rodinný život. Jak Ústavní soud dále uvedl, ze zákonné úpravy je patrné, že zákonodárce v otázce osvojování preferuje manželský vztah, stanoví-li, že osvojiteli se mohou stát manželé, resp. jeden z manželů, výjimečně jiné osoby, což Ústavní soud označil za ústavně konformní a odpovídající mezinárodním závazkům České republiky (bod 25). Dále většina poukázala na ustanovení § 800 občanského zákoníku, které neumožňuje společné osvojení registrovanými partnery, ať je faktická realita jejich života jakákoli (přičemž i navrhovatel tuto skutečnost shledává ústavně konformní). Nyní napadené ustanovení v tomto ohledu vůbec nic nemění, pouze stanoví, že stejná pravidla platí i pro uznání cizozemského osvojení, tedy že „faktická realita“ života v cizím státě nenabývá oproti téže realitě v České republice žádného speciálního významu (bod 26). Domníváme se, že však v tom podstata problému není.

2. Východiskem našeho odlišného stanoviska je základní přístup k lidským právům, která chápeme tak, že lidská práva představují nárok jednotlivce vůči všem ostatním. Podle převládající teorie takové právo existuje, pokud „aspekt blaha jednotlivce (jeho zájem) je dostatečným důvodem k tomu, aby jiným lidem vznikla povinnost“ (Raz, J. On the Nature of Rights. Mind: 1984, s. 195). Lidská práva jsou odvozena od těch nejzákladnějších lidských zájmů (potřeb), které představují dostatečný důvod k tomu, aby každému vznikla určitá povinnost. Z pohledu práva ústavního jde však především o práva osob vůči státu, což však na druhé straně neznamená, že by nebyla dotčena, pokud by problém vyplynul ze vztahu mezi soukromými osobami (viz pozitivní závazky státu chránit porušení lidských práv soukromými osobami a tzv. horizontální účinek lidských práv). Lidská práva jsou nedílnou součástí moderních demokratických systémů a představují jeden z korektivů čistě majoritního rozhodování, na kterém postavila svůj názor většina (viz body 21. – 23.). V praxi jsou to často osoby stojící z nějakého důvodu na okraji společnosti, které nejvíce z lidských práv profitují. Příslušníci většiny jsou totiž zpravidla schopni si své zájmy prosadit skrze běžné demokratické procesy. Pro členy různých menšin (v této věci homosexuálně orientované jedince, kteří uzavřeli partnerství v zahraničí) jsou však lidská práva mocným nástrojem, kdy jejich základní potřeby a

zájmy jsou formulovány jako nárok. Bez zakotvení lidských práv by demokracie mohla zdegenerovat do útlaku svých menšin, když by si to většina přála a v demokratickém hlasování to přijala. To je však současně také důvodem, proč lidská práva nemusí být vždy všeobecně přijímána pozitivně. Působí často na ochranu jednotlivců, kteří nejsou oblíbeni. Lidská práva však náleží každému (srov. Kratochvíl, J. In: Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 5).

3. Klíčové jsou podle našeho názoru čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy, jejichž výkladu se zamítavý nálezný překvapivě v podstatě vůbec nevěnuje a pouze je „odbývá“ velmi stručným poukazem na nálezy sp. zn. Pl. ÚS 10/15 a sp. zn. Pl. ÚS 7/15. V té souvislosti se většina nezabývala podrobnějším výkladem čl. 10 odst. 2 Listiny ve vztahu k zásahu státu do soukromého a rodinného života. Důležitým je výklad práva na ochranu rodiny, které je Listinou specifikováno v čl. 32. Jeho odstavce prvního stanoví, že „rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona“ se však podle čl. 41 odst. 1 Listiny lze domáhat pouze v mezích zákonů, které tato ustanovení provádějí. Proto ty aspekty práva na rodinný život (včetně osvojení), které spadají pod silnější ochranu čl. 8 Úmluvy, je třeba chránit skrze obecnou ochranu rodinného života v čl. 10 odst. 2 Listiny, aby byla zachována dostatečná míra ochrany tohoto základního práva (Kratochvíl, J. In: Bartoň, M. a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016, s. 298). Právo na respektování rodinného života se aplikuje na rodinné vztahy a předpokládá tedy existenci rodiny [srov. rozsudek pléna Evropského soudu pro lidská práva (dále i jen „ESLP“) ve věci *Marckx proti Belgii* ze dne 13. 6. 1979, č. 6833/74, § 31], přičemž existence rodiny je otázkou faktickou, záležející „na skutečné existenci blízkých osobních vazeb v praxi“ (rozsudek velkého senátu *K. a T. proti Finsku* ze dne 12. 7. 2001, č. 25702/94, § 150). Rodina je jedním z nejstabilnějších společenských útvarů, který socializuje své příslušníky; je to sociální skupina plnící funkci výchovného prostředí, jež formuje postoje dítěte k sobě samému, k jeho blízkým a ke světu. Pro rodiče pak rodina znamená možnost mít děti, tedy zajistit biologickou kontinuitu svému rodu a předávat své hodnoty a zkušenosti dalšímu pokolení. Rodina je institutem tradičním, avšak stále relevantním. Přesnější definice rodiny v českém právním řádu chybí zejména vzhledem k výkladové volnosti aplikační praxe, neboť obsah pojmu rodina se po stránce kvantitativní i kvalitativní mění a vyvíjí. Rodina je tvořena sociálními vztahy různých druhů a stupňů. Základem rodiny je zpravidla vztah mezi manžely nebo vztah mezi mužem a ženou žijícími v nesezdaném soužití. Následující složkou rodiny jsou vztahy mezi rodiči a dětmi. Tomu odpovídá i pojetí čl. 23 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.; dále jen „Paktu OPP“): „Rodina je přirozenou a základní jednotkou společnosti.“ V odstavci 2 téhož ustanovení se stanoví, jak vzniká rodina: „Uznává se právo mužů a žen uzavřít v přiměřeném věku sňatek a založit rodinu.“ Tato formulace nepředpokládá, že by mohly sňatek uzavírat a rodinu zakládat osoby téhož pohlaví. Naproti tomu čl. 9 Listiny základních práv Evropské unie obsahuje širší formulaci, v níž není zmínka o mužích a ženách a odkazuje na vnitrostátní zákony. Ve vysvětlivkách s poukazem na další vývoj v Evropě se uznávají jiné způsoby k založení rodiny než svazek muže a ženy a nezakazuje se ani nepřikazuje založit status svazku osob stejného pohlaví (srov. Pavlíček, V. a kol. *Ústavní právo a státověda. II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, s. 498). Dále se za rodinné vztahy považují i sourozenecké a další příbuzenské vztahy či vztahy plynoucí z náhradní rodinné péče. Jako rodinné vztahy při širší interpretaci mohou být vnímány i další vztahy mezi blízkými osobami závislými na sobě výživou, u nichž však již existence rodinného života není předpokládána, ale bude záviset na všech okolnostech posuzovaného případu, zda mezi osobami existují skutečně „blízké“ osobní vztahy. Judikatura Evropského soudu pro

lidská práva v souladu se společenským vývojem pojem rodinný život rozšířila i na jiné vztahy než ty z formálně uzavřeného manželství nebo příbuznosti. Tedy na osoby žijící spolu bez formálně uzavřeného sňatku i na partnerské vztahy mezi osobami stejného pohlaví. Při posuzování, zda takový vztah je základem rodinného života, ESLP posuzuje řadu faktorů „včetně toho, zda pár žije společně, délku jejich vztahu, a zda ukázaly svou oddanost jeden druhému tím, že mají společné děti, nebo jiným způsobem“ (srov. rozsudek velkého senátu *X, Y a Z proti Spojenému království* ze dne 22. 4. 1997, č. 21830/93, § 36, dále rozsudek ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku* ze dne 24. 6. 2010 č. 30141/04, § 93–94, v němž s odkazem na „rychlý vývoj společenských postojů k homosexuálním párům“ uvedl, že vztah dvou osob stejného pohlaví žijících ve stabilním *de facto* partnerském vztahu bude napříště, stejně jako je tomu u osob opačného pohlaví, spadat pod pojem „rodinný život“; v návaznosti na to rozsudek velkého senátu ve věci *Vallianatos a ostatní proti Řecku* ze dne 7. 11. 2013, č. 29381/09, 32684/09, dovedl v obdobné situaci, že při zohlednění změn společenského vnímání občanských svazků neexistuje jen jediný způsob, jak vést soukromý či rodinný život.). Za splnění uvedených podmínek proto také u stabilních stejnopohlavních párů žijících ve společné domácnosti budou naplněny znaky rodinného života. Rodinný život spočívá v udržování a rozvíjení vzájemných citových, morálních a sociálních vazeb mezi nejbližšími osobami. Rodinný život je podle čl. 10 odst. 2 Listiny chráněn před zásahy státu, podle čl. 32 Listiny pak je stát povinen i k aktivní podpoře rodiny, rodičovství a mateřství a k jejich ochraně, stejně jako k zvláštní ochraně dětí a mladistvých.

4. Ústavní soud ve své judikatuře akceptuje ochranu tradiční rodiny jako legitimní cíl [viz např. náleze ze dne 19. 11. 2015 [sp. zn. Pl. ÚS 10/15](#) (N 197/79 SbNU 229, 44/2016 Sb.) či náleze [sp. zn. Pl. ÚS 7/15](#), zejména bod 37.]. Zájem ochrany tradiční rodiny, byť je obecně silným legitimním zájmem, není však podle našeho názoru schopen převážit veškeré protichůdné zájmy. V již citovaném nálezu [sp. zn. Pl. ÚS 7/15](#) (srov. body 40. – 47.) Ústavní soud neshledal tento důvod dostatečným pro ospravedlnění odlišného zacházení s registrovanými partnery při osvojování dětí.

5. Ústavní soud již také konstatoval, že osoby žijící v registrovaném partnerství mají nesporné právo na ochranu soukromí, a to v jeho vnitřním i vnějším pojetí. Tato ochrana a její respektování státem však nemůže být zcela naplněna, bude-li i nadále docházet ke stigmatizaci těchto osob tím, že zákon vylučuje, aby se tyto osoby ucházely o osvojení dítěte. Obsahem práva na soukromí je totiž i zajištění prostoru pro rozvoj a realizaci osobnosti a zahrnuje proto i „garanci sebeurčení ve smyslu zásadního rozhodování o sobě samém, včetně rozhodování o uspořádání vlastního života“ (Wagnerová, E. In: Wagnerová, E. Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 281–282). Jsme proto přesvědčeni o tom, že napadeným zákonným ustanovením, kterým byla jedna skupina osob (registrovaní partneři) nedůvodně vyloučena z možnosti osvojení dětí, dochází ve svých důsledcích k zásahu do jejich lidské důstojnosti a k porušení jejich práva na ochranu soukromého života (srov. obdobně náleze sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 49., byť se týkal osvojení jen jedním partnerem).

6. Podstata nyní rozhodované věci totiž nespočívá v tom (jak většina pléna nepřilíže korektně tvrdí), že by navrhovatel požadoval, aby „faktická realita života v zahraničí musela mít vyšší hodnotu než faktická realita života na území České republiky“ (bod 26). Ve skutečnosti totiž nejde o nic jiného, než o akceptaci již existujícího právního (nikoliv jen faktického!) stavu i právním řádem České republiky. Zrušením napadené části zákonného ustanovení by se proto Ústavní soud nestal aktivistickým a posouvajícím legalizaci osvojování dětí registrovanými partnery, nýbrž došlo by pouze k „narovnání“

již existujícího právního stavu i v našich podmínkách. Nic více, ale ani nic méně. Připomínáme také, že pořád by zůstala zachována pojistka proti zneužití či obcházení institutu osvojení prostřednictvím výhrady veřejného pořádku, která by v zákoně zůstala a umožnila by obecnému soudu i nadále neuznat cizí rozhodnutí o osvojení.

7. Rovněž nesouhlasíme s tím, že by Ústavní soud měl domýšlet motivaci navrhovatelů v původním řízení a *a priori* ji odmítat jako pouze hypotetické obavy (bod 28). Okamžikem, kdy obecný soud podá návrh na zrušení zákonného ustanovení nebo jeho části k Ústavnímu soudu a jsou splněny podmínky řízení, se totiž zcela stírá rozdíl mezi přezkumem prováděným v rámci konkrétní a abstraktní kontroly norem. Domníváme se proto, že když navrhovatelé podali návrh k obecnému soudu, měli pro to svoje důvody, které by Ústavní soud neměl zpochybňovat, jelikož pouze navrhovatelé sami vědí, zda „realita vnitrostátního práva jiného státu“ skutečně je či není dostatečně reflektována v realitě práva českého.

8. Většina se také v zamítavém nálezu nevypořádala s nálezem ze dne 29. 6. 2017 sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879), vydaným ve věci uznání cizozemského rozhodnutí o náhradním rodičovství, v němž byla řešena problematika uznání rozhodnutí cizího státu o rodičovství dvou osob stejného pohlaví. Ústavní soud v tomto nálezu vyslovil, že v případě soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě. Neuznání cizího rozhodnutí, kterým bylo určeno rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví v situaci, kdy už rodinný život byl mezi nimi fakticky i právně konstituován formou náhradního mateřství, z důvodu, že české právo neumožňuje rodičovství dvou osob stejného pohlaví, je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte chráněným čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. V případě, že mezi osobami rodinný život, vzniklý na legální bázi, již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být respektovány právní záruky, které chrání vztahy dítěte a jeho rodiče.

9. Problematikou fakticity rodinně právních vztahů se Ústavní soud zabýval i v nálezu sp. zn. II. ÚS 485/10, ve kterém dovodil, že při rozhodování o neexistenci opravdového zájmu rodičů o děti musí soud především posoudit, zda, popř. jaký mají rodiče skutečný vnitřní vztah k dětem, přičemž je třeba zohlednit nejen vnější projevy rodičů vůči dětem a vůči orgánům ve věci rozhodujícím, ale také jejich snahu a možnosti, sociální poměry, schopnosti jejich sociální orientace a stupeň jejich inteligence a vzdělání.

10. Naproti tomu většina, aniž by se vypořádala s touto vlastní judikaturou Ústavního soudu, jen v jednom odstavci uvedla, že proto není namístě ani navrhovatelova argumentace nezbytností uznat takřka za každou cenu „faktickou“ životní realitu. Možnost či nemožnost uznat „faktickou“ životní realitu (umožněním osvojit či uznáním osvojení) totiž plyne přímo z úpravy v občanském zákoníku. Ustanovení § 800 občanského zákoníku neumožňuje společné osvojení registrovanými partnery, ať je faktická realita jejich života jakákoli (přičemž i navrhovatel tuto skutečnost shledává ústavně konformní). Nyní napadené ustanovení v tomto ohledu vůbec nic nemění, pouze stanoví, že stejná pravidla platí i pro uznání cizozemského osvojení, tedy že „faktická realita“ života v cizím státě nenabývá oproti téže realitě v České republice žádného speciálního významu. Ústavnímu soudu není zřejmé, proč by faktická realita života v zahraničí musela mít vyšší hodnotu než faktická realita života na území České republiky (bod 26.).

11. K čl. 8 Úmluvy pak většina jen stručně odkázala na rozsudky ve věcech *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku* (rozsudek ze dne 28. 6. 2007 č. 76240/01), *Menesson*

proti Francii (rozsudek ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11) a *Labassee proti Francii* (rozsudek ze dne 26. 6. 2014 č. 65941/11), s tvrzením, že nejde o případy, jejichž závěry by mohly být použitelné pro nyní posuzovanou věc (bod 31), aniž by je podrobila ucelenému rozboru a zhodnocení. V následujícím bodě již jen v podstatě konstatovala, že Evropský soud pro lidská práva ve vztahu k uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení dosud řešil spíše určité specifické případy, což podle názoru většiny koresponduje tomu, že neexistuje žádné obecné právo stát se rodičem nebo počít dítě, přičemž nelze dovést ani žádné obecné právo na to stát se osvojitelem, a nelze tedy dovozovat žádnou povinnost státu umožnit přístup k osvojení.

12. Podrobí-li se relevantní judikatura ESLP patřičnému rozboru, nelze jen ve shodě s většinou konstatovat, že neexistuje žádné obecné právo stát se rodičem nebo počít dítě, že právo stát se rodičem nelze dovést ani z čl. 8 ani z čl. 12 Úmluvy a že z Úmluvy nelze dovést ani žádné obecné právo na to stát se osvojitelem a nelze tedy dovozovat žádnou povinnost státu umožnit přístup k osvojení, ale je z ní třeba dovozovat zejména povinnost států uznat v souladu se zákonem založené právní rodičovství v zahraničí, a to ať už vzniklé na základě osvojení (*Wagner a J. M. W. L.*, § 122–132), či surogátního mateřství (*Mennesson proti Francii*, § 100 a *Labassee proti Francii*, § 79).

13. Z toho vyplývá, že za určitých okolností může existovat pozitivní závazek státu umožnit vytvoření a rozvoj rodinných vztahů. Podle ustálené judikatury ESLP rodinný život podle čl. 8 Úmluvy mezi dospělou osobou a dítětem může vzniknout nejen v případě, že dospělá osoba je státem uznaným matrikovým rodičem, ale i v případě existence vztahu rodič a dítě *de facto* v každodenní realitě. Judikatura ESLP zřetelně zdůrazňuje, že v případě, že mezi osobami rodinný život již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být stanoveny právní záruky, které umožňují integraci dítěte v rodině. Podle ESLP je důležité, aby faktický rodinný život byl právně uznán, a proto důležitost právního uznání rodinného života *de facto* zdůraznil v mnoha věcech (jako je např. rozsudek velkého senátu ve věci *X. a další proti Rakousku* ze dne 19. 2. 2013 č. 19010/07, § 145, *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, § 119, nebo *Eski proti Rakousku* ze dne 25. 1. 2007 č. 21949/03, § 39, či *Emonet a ostatní proti Švýcarsku* ze dne 13. 12. 2007 č. 39051/03, § 63 – 64). Současně ESLP ochranu rodiny akceptuje jako legitimní cíl (viz rozsudek ve věci *X. a další proti Rakousku*, § 138). Ve věci *Moretti a Benedetti proti Itálii* (rozsudek ze dne 27. 4. 2010 č. 16318/07, § 61) ESLP shledal porušení práva na respektování rodinného života stěžovatelů, když jim státní orgány neumožnily osvojit si dítě, které měli v péči, a našly pro něj jinou adoptivní rodinu. ESLP dále shledal nepřipustným, byl-li v případě osvojení druhým rodičem zrušen právní vztah k prvnímu rodiči (*Emonet a ostatní proti Švýcarsku*). ESLP shledal existenci rodinného života mezi adoptivní matkou a dítětem, které spolu žily a tvořily domácnost, byť stát neuznával, že matka je matrikovým rodičem a stanovil povinnost uznat individuální osvojení matkou v cizině, i když právní řád státu individuální osvojení neumožňoval (rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, § 117). ESLP dále uznal osvojení mnichem v cizině, i když právní řád státu mnichům osvojení nepovoloval (rozsudek ve věci *Négrépontis-Giannisis proti Řecku* ze dne 3. 5 2011 č. 56759/08). Ve všech těchto případech ESLP považoval za klíčové, že jde o právní uznání již fakticky existující rodinné vazby. Obdobně ESLP neměl pochyb o existenci rodinného života *de facto* mezi rodiči a dítětem získaným skrze náhradní mateřství, byť daný stát opět tento vztah právně neuznával (*Mennesson proti Francii*, § 45). Podle ESLP totiž je zřejmé, že v tomto případě objednatelský pár působí jako rodiče formou surogátního mateřství získaných dětí od jejich narození a všichni čtyři spolu žijí způsobem, který je k nerozeznání od rodinného života v obvyklém slova smyslu.

V rozsudku *Menesson proti Francii* (§ 96 a 99) shledal ESLP rozpor s nejlepším zájmem dítěte narozeného náhradní matce i z důvodu, že neuznaný rodič byl zároveň biologickým rodičem (srov. Grochová, M. Přístup k rodičovství v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. In: *Jurisprudence*. Wolters Kluwer ČR, a. s., roč. 2018, č. 3, s. 26-40).

14. ESLP rovněž shledal diskriminační na základě sexuální orientace, pokud stát nepovolil párům stejného pohlaví osvojení druhým rodičem („*second parent adoption*“, „*l'adoption coparentale*“), povolil-li je nesezdaným párům různého pohlaví (srov. nález sp. zn. I. ÚS 3226/16). Podle ESLP může existovat rodinný život mezi stejnopohlavními páry stejně jako mezi heterosexuálními páry (rozsudek ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku* ze dne 24. 6. 2010 č. 30141/04, § 94; shodně například také rozsudek ve věci *Oliari a další proti Itálii* ze dne 21. 7. 2015 č. 18766/11, § 103; srov. i rozsudek velkého senátu ve věci *Vallianatos a ostatní proti Řecku* ze dne 7. 11. 2013, č. 29381/09, 32684/09). V rozsudku ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku* ESLP shledal, že z Úmluvy nevyplývá povinnost, aby stát umožnil uzavření svatby mezi stejnopohlavními páry, nedošlo proto k porušení Úmluvy. Z čl. 12 Úmluvy totiž nevyplývá povinnost zpřístupnit sňatky i stejnopohlavním párům. ESLP však konstatoval, že vztahy osob stejného pohlaví nespádají pouze pod pojem „soukromý život“, ale rovněž pod pojem „rodinný život“ podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy, a to v případě, kdy páry stejného pohlaví spolu žijí ve stabilním *de facto* partnerství (§ 90–95). V návaznosti na to rozsudek velkého senátu ve věci *Vallianatos a ostatní proti Řecku* dovedl, že při zohlednění změn společenského vnímání občanských svazků neexistuje jen jediný způsob, jak vést soukromý či rodinný život. Lze tedy uzavřít, že v těchto rozhodnutích ESLP shledal, že stejnopohlavní pár ve stabilním svazku, který spolu sdílí společnou domácnost, spadá pod pojem „rodinný život“ podle čl. 8 Úmluvy.

15. V této souvislosti musíme především poukázat na rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*. Tento případ se týkal odmítnutí uznání osvojení, byť šlo o osvojení jednou osobou, v zemi původu osvojitelky, přičemž lucemburské právo takovou adopci nepovolovalo. K osvojení dítěte došlo v souladu se zákonem v Peru a nebylo uznáno proto, že v Lucembursku mohli dítě osvojit pouze manželé (tedy podobně jako je tomu v České republice). ESLP neshledal žádné ospravedlnění pro nemožnost uznání osvojení osamělou osobou, které proběhlo zákonným způsobem v zahraničí. Shledal, že takový postup by nebyl v souladu s požadavkem jednat tak, aby se existující vztahy mezi dítětem a rodičem mohly rozvíjet, což je princip, který byl v judikatuře ESLP opakovaně vyjádřen. Z citovaného rozhodnutí plyne, že nelze připustit, aby „kolizní normy převážily nad sociální realitou a nad situací dotčených osob, jen aby byly aplikovány limity, které národní právo stanoví pro osvojení (§ 134).

16. Případy *Wagner a J. M. W. L.* a *Menesson proti Francii* a *Labassee proti Francii*, ESLP posuzuje prizmatem práva na respektování rodinného života všech zúčastněných (rodičů i dětí), neboť jsou ve hře již existující *de facto* právní vazby (*Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, § 117; *Menesson proti Francii*, § 46; *Labassee proti Francii*, § 37) tak také prizmatem práva na respektování soukromého života dětí. Právě uvedené závěry mohou naznačovat, jakým směrem by se mohla judikatura vyvíjet i ve vztahu k uznání společného osvojení dítěte nesezdanými páry či osvojení stejnopohlavními páry, avšak s podmínkou, že by existovaly *de facto* rodinné vztahy, neboť pouze ty lze řadit pod pojem rodinného života. ESLP pak kritizoval mechanickou aplikaci právních předpisů a nedostatečné zohlednění nejlepšího zájmu dítěte v konkrétní situaci i v dalších případech (v poslední době např. rozsudek ve věci *Gözüm proti Turecku* ze dne 20. 1. 2015 č. 4789/10, § 50–51; či rozsudek ve věci *Penchevi proti Bulharsku* ze dne 10. 2. 2015 č. 77818/12, § 71; z dřívější doby viz např.

rozsudek ve věci *Zaunegger proti Německu* ze dne 3. 12. 2009 č. 22028/04, § 58–60; a *Anayo proti Německu* ze dne 21. 12. 2010 č. 20578/07, § 67 a 71).

17. Nelze souhlasit se závěrem většiny v bodě 37, že nejlepší zájem dítěte zaručený čl. 3 Úmluvy o právech dítěte musí v posuzovaném případě ustoupit jiné hodnotě, tedy politické úvaze zákonodárce.

18. Vždyť Ústavní soud ustáleně judikuje, že při každém soudním rozhodování dotýkajícím se dítěte je nutné zvažovat nejlepší zájem dítěte jako přední hledisko (srov. nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2344/18). Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Čl. 21 Úmluvy o právech dítěte dokonce vyžaduje, aby státy (smluvní strany Úmluvy) zabezpečily, aby se v souvislosti s rozhodováním o osvojení „v první řadě bral do úvahy zájem dítěte“. Ústavní soud ve své judikatuře dlouhodobě zdůrazňuje nutnost zohlednění nejlepšího zájmu dítěte při jakékoli činnosti týkající se dítěte, včetně soudního rozhodování [viz např. nálezy ze dne 30. 6. 2004 [sp. zn. Pl. ÚS 23/02](#) (N 89/33 SbNU 353; 476/2004 Sb.); nálezy ze dne 8. 7. 2010 [sp. zn. Pl. ÚS 15/09](#) (N 139/58 SbNU 141; 244/2010 Sb.), bod 29.; nálezy ze dne 15. 10. 2014 [sp. zn. IV. ÚS 3305/13](#) (N 193/75 SbNU 177); nálezy ze dne 30. 5. 2014 [sp. zn. I. ÚS 1506/13](#) (N 110/73 SbNU 739); či nálezy ze dne 13. 7. 2011 [sp. zn. III. ÚS 3363/10](#) (N 131/62 SbNU 59)].

19. Zásadu nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte Ústavní soud vykládá v souladu s postojem Výboru pro práva dítěte takto: Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte musí být nejlepší zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Podle Výboru OSN pro práva dítěte je „koncept nejlepšího zájmu dítěte flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. Při individuálních rozhodnutích musí být nejlepší zájem dítěte hodnocen a stanoven ve světle specifických okolností konkrétního dítěte.“ [nálezy sp. zn. I. ÚS 1506/13, body 22. – 24.].

20. Podle autoritativního výkladu Výboru pro práva dítěte „vždy, když je činěno rozhodnutí s dopadem na konkrétní dítě, ... musí rozhodovací proces zahrnovat posouzení možného dopadu (negativního nebo pozitivního) rozhodnutí na dotčené dítě. ... z odůvodnění rozhodnutí musí být patrné, že [nejlepší zájem dítěte] byl vzat v potaz“ [Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte – o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), z 29. 5. 2013, CRC/C/GC/14, § 6, obdobně § 29, dále jen „Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte“] (srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3226/16).

21. Obdobně i judikatura ESLP zdůrazňuje, že soudy se musí nejlepším zájmem dítěte zabývat a posoudit jej v dané konkrétní situaci, rozhodují-li ve věci s dopadem na dítě (viz např. rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, § 135; či *Menesson proti Francii*, § 93; *Anayo proti Německu*, § 71; *Gözüim proti Turecku*, § 50–51; či *Penchevi proti Bulharsku*, § 71). Z této judikatury ESLP (stejně jako z judikatury Ústavního soudu srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 3226/16) jasně vyplývá, že v případě soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě).

22. Zhodnotí-li se bez předsudků výše uvedená judikatura ESLP, tak přesto, že se ESLP dosud výslovně nezabýval problematikou uznávání osvojení dítěte stejnopohlavním párem v zahraničí, je třeba ji na posuzovanou právní úpravu aplikovat. Podle ESLP je-li vztah právního rodičovství založen v jednom státě, mají mít smluvní strany povinnost takový právní vztah uznat, existují-li zároveň také faktické rodinné vazby mezi právním rodičem a dítětem a je-li takový postup v nejlepším zájmu dítěte. ESLP tedy uznává právo na právní stvrzení vztahů mezi dítětem a rodiči ve státě, jehož jsou občany, byl-li takový vztah právně a také fakticky založen v jiném státě. ESLP ve své rozhodovací praxi dospěl k závěru, že na právní úpravu, která neumožňuje osvojení druhým rodičem u nesezdaných párů, u nichž byl již rodinný život vytvořen, je nutno nahlížet jako na zásah do rodinného života (viz například citovaný rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*). Judikatura ESLP zřetelně zdůrazňuje, že v případech, že mezi osobami rodinný život již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být stanoveny právní záruky, které umožňují integraci dítěte v rodině. Normy mezinárodního práva soukromého by neměly mít přednost před sociální realitou a nejlepším zájmem dítěte, který je prvořadý (rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, § 133). Vazba mezi rodičem a dítětem je zásadním aspektem osobní identity jednotlivce, která požívá ochrany v rámci práva na soukromý život. Odmítá-li stát uznat formální vazbu mezi rodičem a dítětem založenou v právu jiného státu, podryvá osobní identitu dítěte v dané společnosti a zpravidla bude v rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte (rozsudek ve věci *Mennesson proti Francii*, § 96 a 99). Takový zásah je přitom ospravedlnitelný, pouze sleduje-li legitimní účel a je tomuto účelu přiměřený. Všechny výše uvedené úvahy (tj. existence rodinného života *de facto*, důležitost právního uznání rodinného života, nedostatek důkazů o škodlivosti výchovy stejnopohlavními páry, atd.) značně zpochybňují proporcionalitu absolutního zákazu osvojení stejnopohlavními partnery žijícími v registrovaném partnerství.

23. Současná právní úprava, konkrétně § 63 odst. 1 věty první ZMPS ve spojení s § 800 občanského zákoníku, neumožňují na českém území uznat rozhodnutí jiného státu o společném osvojení nezletilých dětí osobami, které nejsou manželé, resp. jsou osobami žijícími v registrovaném partnerství. Přitom je třeba i podle našeho názoru na jedné straně akceptovat značnou volnost, kterou má zákonodárce při úpravě vztahů mezi stejnopohlavními partnery, když není dáno základní právo na uzavření sňatku či registrovaného partnerství mezi osobami stejného pohlaví, a je proto věcí politického rozhodnutí zákonodárce, zda vůbec a jakým způsobem tento vztah upraví (nálezn sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 35.). Z tohoto důvodu také plně respektujeme úpravu přijatou v § 800 občanského zákoníku (o kterou se § 63 odst. 1 věta první ZMPS opírá), jež je výsledkem společenské diskuse o společném osvojení nezletilých dětí párem osob stejného pohlaví nebo nesezdaným smíšeným párem, a která na území České republiky takové osvojení vylučuje. Na druhé straně v situaci, kdy o takovém osvojení bylo rozhodnuto v cizině, nelze přehlédnout, že úprava v § 63 odst. 1 ZMPS brání českému soudu při rozhodování o uznání rozhodnutí o společném osvojení zkoumat a zohlednit nejlepší zájem dětí ve smyslu čl. 3 a 21 Úmluvy o právech dítěte, které v takto vzniklé rodině řadu let žijí a které mají rodinnou vazbu na území České republiky, na němž se často zdržují.

24. Podle čl. 10 odst. 2 Listiny je každému zaručeno právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života, jehož součástí je zejména ochrana existujících rodinných vazeb. Respektování takto pojatého rodinného života zahrnuje závazek státu jednat způsobem umožňujícím normální rozvoj těchto vztahů [viz nálezn ze dne 1. 3. 2000 sp. zn. II. ÚS 517/99 (N 32/17 SbNU 229)]. Podle našeho názoru je pak

třeba prosazovat rovnocenný přístup k sociálnímu, biologickému a právnímu rodičovství, a to i v oblasti pravidel pro osvojení.

25. Z výše uvedené judikatury plyne, že existuje-li již mezi osobami v posuzovaném vztahu rodinný život, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se mezi nimi rodinný život mohl rozvíjet, přičemž musí být stanoveny právní záruky, které umožňují integraci dítěte v rodině. V posuzovaném případě, na základě něhož podal krajský soud návrh na zrušení uvedené části § 63 odst. 1 ZMPS, osvojitelé žijí ve stabilním partnerském vztahu již od roku 2000, přičemž dne 13. 10. 2007 vstoupili do registrovaného partnerství podle práva státu New Jersey (USA), které následně bylo uznáno i na území České republiky. V tomto stabilním partnerském vztahu vychovávají nezletilé děti G. K. L. M. a nezletilého R. K. L. M.

26. Ustanovení § 63 odst. 1 věty první ZMPS brání s poukazem na českou právní úpravu soudům vzít v potaz sociální realitu v projednávané věci a uznat právní existenci rodinných vztahů založených na základě rozhodnutí o osvojení vydaném ve státě New Jersey (USA), v důsledku čehož tyto již založené rodinné vztahy nemohou plně působit právní následky v České republice. Osvojitelé se proto ve svém životě při obvyklých návštěvách u rodičů osvojitele P. M. setkávají s překážkami a osvojeným nezletilým dětem není přiznána v České republice adekvátní právní ochrana, která by jim i při zdejších pobytech umožnila plně se začlenit do širší adoptivní rodiny. Nelze souhlasit s míněním většiny, že jde jen o případné budoucí důsledky neuznání osvojení a že jde vesměs o hypotetické obavy ekonomické povahy. Podle našeho názoru nejde jen o „obavy ekonomické povahy“, ale o takovou realitu, neboť jde sice také např. o možnost dědění majetku osvojitelů v České republice apod., ale nejen o to, neboť mohou nastat praktické obtíže, které mohou nastat při zranění nebo onemocnění nezletilých dětí v České republice, což je nyní zvláště zvýrazněno v době pandemie SARS CoV-2, kdy při hospitalizaci dětí ve zdravotnickém zařízení by jejich osvojitelé neměli právo na jejich nepřetržitou přítomnost jako zákonných zástupců, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem (srov. např. § 28 odst. 3 písm. e) bod 1. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů; dále jen „zákona č. 372/2011 Sb.“), právo na informace o jejich zdravotním stavu (§ 31 odst. 5 zákona č. 372/2011 Sb.) a nemohli by jako „zákonní zástupci“ činit v té souvislosti důležitá rozhodnutí (srov. např. § 35 zákona č. 372/2011 Sb.). Při konkrétní kontrole norem jistě není snad třeba vyčkávat, až tyto situace nastanou.

27. Nelze souhlasit ani s tvrzením většiny, že uvedená zákonná podmínka obsažená v § 63 odst. 1 věty první ZMPS je legitimní z důvodu, že může-li zákonodárce stanovit pravidla pro osvojování, zásadně také může bránit tomu, aby tato pravidla byla „obcházena“ prostřednictvím zahraniční právní úpravy, tedy osvojováním českých občanů či českými občany v jiném státě (a to obcházena nikoli pouze účelově, nýbrž např. i v důsledku toho, že případní osvojitelé v zahraničí nějakou dobu žijí). Není nám zřejmé, čím český občan žijící po dlouhou dobu v cizině s občanem cizího státu obchází právní úpravu (podle tvrzení většiny „nikoli pouze účelově“), pokud jedná jen s cílem právně přípustným způsobem založit rodinu a žít s ní ve státě, kde je tento způsob osvojení legální. V tvrzení většiny je obsažen logický protimluv, neboť podle našeho názoru nelze obcházet právní úpravu bez takového úmyslu jen faktickým soužitím nebo registrovaným partnerstvím podle práva státu (navíc uznaným i v České republice), ve kterém takové osoby trvale žijí. Podle našeho názoru je třeba odlišit situace, kdy osoba žádá o osvojení a kdy žádá o uznání cizího rozhodnutí. V případě žádosti o uznání cizího rozhodnutí by měly soudy především zkoumat, zda v dané věci existují stabilní rodinné vazby mezi právním rodičem a dítětem a zda je takový postup v nejlepším zájmu dítěte, nikoli zda

cizí rozhodnutí odpovídá stejnému výsledku, k jakému by v nalézacím řízení za shodných skutkových okolností došel soud, aplikoval-li by § 794 až 831 občanského zákoníku.

28. Přitom vypuštěním podmínky „a osvojení by bylo přípustné i podle hmotněprávních ustanovení českého práva“ by nabyla na významu při rozhodování o uznání cizozemského rozhodnutí další podmínka, zda se uznání „nepříčí veřejnému pořádku“. Při posuzování splnění této podmínky by mohl soud postihnout případné excesy, neboť by měl možnost v případě stejnopohlavních párů posoudit cizí rozhodnutí s ohledem na konkrétní okolnosti dané věci a tedy zkoumat, existenci faktických rodinných vazeb nejen mezi právními rodiči navzájem, ale zejména mezi nimi a v cizině osvojeným dítětem či osvojenými dětmi a nejlepší zájem dítěte nebo dětí. Při svém rozhodování by mohl postupovat rovněž v souladu s uvedenou judikaturou Ústavního soudu i ESLP.

29. Jak bylo výše zmíněno, účelem § 63 odst. 1 ZMPS je mimo jiné zamezit obcházení zákona. Tento účel by při zrušení navrhované části § 63 odst. 1 ZMPS nebyl zmařen, neboť uvedená další zákonná podmínka „jestliže se to nepříčí veřejnému pořádku“ stanovená pro uznání cizího rozhodnutí o osvojení umožňuje soudům odepřít uznání rozhodnutí o osvojení na českém území obcházející českou zákonnou úpravu osvojení tím, že by k osvojení došlo v cizině z důvodu absence obdobné cizí právní úpravy o rozporu s veřejným pořádkem. Takový zásah je však ospravedlnitelný, pouze sleduje-li legitimní účel a je tomuto účelu přiměřený. Veřejný pořádek, jako neurčitý právní pojem, je dostatečně široký, a proto poskytuje soudům náležitý prostor k tomu, aby po zhodnocení individuálních okolností případu případně odmítly uznat rozhodnutí cizího státu, byla-li by prokázána skutečná a dostatečně vážná hrozba některému ze základních zájmů společnosti, kterým nepochybně je nejen zájem na dodržování zákonů, ale zejména na dodržování hodnot a strukturálních principů, které jsou imanentní celému právnímu řádu České republiky. Možnost uplatnění výhrady veřejného pořádku je tak dostačující pojistkou zabraňující uznání cizozemského rozhodnutí, byla-li by rozhodnutím vydaným v zahraničí vážným, a v České republice nepřijatelným, způsobem porušena základní práva dotčených osob, např. pokud rozhodnutí o osvojení bylo vydáno bez respektu k právům biologických rodičů osvojovaného dítěte nebo by osvojení bylo výsledkem obchodování s dětmi. To nakonec v podstatě uznává i většina, uvádí-li v bodě 23 i. f., že soulad s „hmotněprávními ustanoveními českého práva“ může s požadavkem na soulad s veřejným pořádkem často splývat.

30. V případě, že by bylo přistoupeno k zrušení napadené části § 63 odst. 1 ZMPS, bylo by soudům umožněno při rozhodování o uznání cizozemského rozhodnutí o osvojení nezletilých dětí osobami žijícími ve stabilním partnerském vztahu v rámci registrovaného partnerství v zahraničí, ale i např. osobami žijícími v nesezdaném smíšeném páru v zahraničí, vyložit v konkrétní věci na základě provedených zjištění neurčitý právní pojem veřejný pořádek, přičemž při svém rozhodování by mohly mít na zřeteli nejlepší zájem dítěte, který by v souladu s Úmluvou o právech dítěte sloužil jako jedno z prioritních interpretačních pravidel a soudu by bylo dovoleno zohlednit i další individuální okolnosti případu. Současně by to podle našeho názoru nevedlo k plošnému umožnění uznání cizích rozhodnutí o společném osvojení dítěte nesezdaným párem či osobami stejného pohlaví (nebo dokonce k umožnění osvojení dítěte nesezdaným párem či osobami stejného pohlaví v České republice), jen by byla uznána faktická a právní realita v případech, v nichž členové rodiny mají právo na ochranu svého rodinného života již fakticky i právně vytvořeného v jiné zemi. Neuznání této rodinné vazby je pak porušením práva nezletilých na ochranu jejich rodiny, jediné, kterou mají. V zájmu nejlepšího zájmu dotčených dětí je přece to, aby stát postupoval tak, aby se vztah dětí

s jejich sociálními, faktickými rodiči mohl rozvíjet, a aby jim poskytl právní záruky, které v první řadě chrání právo na rodinný život konkrétních dětí, o nichž je rozhodováno.

Pavel Šámal

Kateřina Šimáčková

Vojtěch Šimíček